

MARQ WIJNGAARDEN
MICHIËL PESTMAN
FLIP SCHÜLLER
PROF. LIESBETH ZEGVELD
MARIEKE VAN EIK
PROF. GÖRAN SLUITER
PROF. BRITTA BÖHLER
PROF. TIES PRAKKEN
CORRIEN ULLERSMA
WIL EIKELBOOM
DR. CHANNA SAMKALDEN
TAMARA BURUMA
EDWARD VAN KEMPEN
BRECHTJE VOSSENBERG
TOMASZ KODRZYCKI
HESTER LEEPEL
DR. HANA VAN OOIËN

ADVISEUR
PROF. HANS ULRICH JESSURUN D'OLIVEIRA

De heer dr. R.H.A. Plasterk
Minister van Binnenlandse Zaken
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Tevens per e-mail: minbzk@minbzk.nl

Amsterdam, 8 april 2014
Onze ref. Prakken d'Oliveira/AIVD

Direct tel.nr: 020-3446248

Direct faxnr: 020-3446201

**Betreft: Prakken d'Oliveira / klacht ex art. 83 Wiv & verzoek invoering
systeem van nummerherkenning voor veiligheidsdiensten**

Geachte heer Plasterk,

Namens alle bij Prakken d'Oliveira *Human Rights Lawyers* (voorheen: Böhler) werkende advocaten dien ik hierbij een klacht in tegen de inbreuk die de AIVD maakt op ons verschoningsrecht. Mijn kantoorgenoten hebben mij hier bepaaldelijk toe gemachtigd; zij zijn vermeld in het briefhoofd.

In het verlengde van deze klacht doe ik ook het verzoek tot het invoeren van een systeem van nummerherkenning voor de veiligheidsdiensten, zoals dat op dit moment ook geldt voor en wordt toegepast door politie en justitie.

De AIVD beschikt over een breed scala aan bijzondere bevoegdheden; Paragraaf 3.2.2. van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (hierna: Wiv) geeft van deze zogenaamde inlichtingenmethodieken een gedetailleerd overzicht. In het kader van deze klacht is vooral, maar niet uitsluitend, art. 25 Wiv van belang, een bepaling die de AIVD in staat stelt, kort gezegd, iedere vorm van telecommunicatie af te tappen.

Ons kantoor staat een aanzienlijk aantal individuen en organisaties bij die zich in de belangstelling van onze inlichtingendiensten mogen verheugen. Veel van onze cliënten figureren ook met enige regelmaat, direct dan wel indirect, in de

jaarrapporten van de AIVD, omdat zij door de dienst in verband worden gebracht met bijvoorbeeld 'terrorisme, islamitisch extremisme, antifascisme, anarcho-extremisme, dierenrechtenextremisme, Moluks activisme' en dergelijke (zie AIVD Jaarverslag 2012, Hoofdstukken 3 & 4).

Bij het onderzoek naar deze verschijnselen maakt de AIVD gebruik van genoemde bijzondere bevoegdheden.

Advocaten van ons kantoor kunnen op verschillende manieren het 'slachtoffer' worden van de inzet van de in Paragraaf 3.2.2. van de Wiv beschreven bijzondere bevoegdheden.

De bijzondere inlichtingenmethodieken uit de Wiv kunnen rechtstreeks tegen een advocaat worden ingezet, bijvoorbeeld omdat deze naar het oordeel van de dienst een gevaar vormt voor de nationale veiligheid en daarmee een 'target' dat door de dienst 'in de gaten' mag worden gehouden. Ook als een advocaat zelf geen gevaar voor die veiligheid vormt, kunnen genoemde bevoegdheden jegens hem of haar worden toegepast. In het geval van de inzet van bevoegdheden tegen 'non-targets' gelden wel strengere eisen, waarbij de AIVD, in het kader van de belangenafweging, ook rekening houdt of dient te houden met de belangen van (beperkt) verschoningsgerechtigden (zie bijv. CTIVD, Toezichtsrapport, nr. 38, 5 februari 2014, voetnoot 138 & Toezichtsrapport, nr. 19, 7 januari 2009, pp. 34-5).

De AIVD maakt met haar bevoegdheden echter ook op indirecte wijze inbreuk op het verschoningsrecht van advocaten, als 'targets' of 'non-targets' (die voorwerp zijn van AIVD-onderzoek) contact opnemen met ons kantoor. De AIVD luistert en leest zo mee met vertrouwelijke telefoongesprekken en correspondentie van aan ons kantoor verbonden advocaten. (In strafzaken spreekt men in dit soort gevallen van 'bijvangst'.)

Voor dit *indirect* afluisteren en aftappen van advocaten gelden voor de diensten geen bijzondere regels.

Dit afluisteren van verschoningsgerechtigden, direct dan wel indirect, door inlichtingendiensten is in strijd met de jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg, zeker nu heldere regelgeving en een onafhankelijke toets ontbreekt. In het recente verleden is Nederland hiervoor meer dan eens door het Hof op de vingers getikt (zie bijv. EHRM, 22 november 2012, 'Telegraaf v. Nederland', 39315/06, <http://echrblog.blogspot.nl/2012/11/telegraaf-judgment-on-protection-of.html>).

Zoals u weet kunnen advocaten, in beginsel, niet meer door de politie of justitie worden afgeluisterd; ik doel hier op het systeem van nummerherkenning, dat enkele jaren geleden door justitie is ingevoerd (zie bijv. brief van de minister van Justitie, 16 augustus 2010, Tweede Kamer, 2009-2010, 30 517, nr. 24). Telefoongesprekken die door of met advocaten worden gevoerd, worden automatisch geblokkeerd, vanwege het belang dat ook van overheidswege wordt

gehecht aan het verschoningsrecht van de advocaat, met wie een cliënt in vertrouwen van gedachte moet kunnen wisselen.

Dit vertrouwensbeginsel weegt ook volgens de minister van Justitie zo zwaar, dat slechts bij hoge uitzondering een inbreuk op dit beginsel is toegestaan, bijvoorbeeld als er serieuze reden is te vermoeden dat de desbetreffende advocaat zich aan strafbare feiten schuldig maakt. Een dergelijke inbreuk mag echter niet eerder plaatsvinden dan na uitdrukkelijke toestemming van de rechter-commissaris die een afweging moet maken van alle betrokken belangen, in het licht van de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit (brief minister van Justitie, p. 3).

Een vergelijkbaar systeem bestaat niet bij de AIVD, hoewel bij de invoering van het systeem door de Nederlandse Orde van Advocaten wel over de mogelijkheid van uitbreiding naar andere organisaties is gesproken (zie inleidende overweging van de Verordening op Nummerherkenning, te raadplegen op: <https://www.advocatenorde.nl/advocaten/juridische-databank/wetenregelgeving/details/446>). Gesprekken met advocaten worden dus nog steeds door de diensten afgeluisterd, ook als een advocaat geen bedreiging voor de staatsveiligheid vormt, en zonder dat daar een rechter aan te pas komt.

Dit alles geldt ook, en wel in het bijzonder, voor de advocaten die aan ons kantoor zijn verbonden.

Er is geen reden hier met twee maten te meten. Niet is in te zien waarom aan het optreden van politie en justitie jegens advocaten grenzen kunnen worden gesteld, terwijl de AIVD hier de vrije hand wordt gegeven. Het verschoningsrecht van advocaten beperkt zich immers niet tot aan strafzaken gerelateerde onderwerpen, maar strekt zich ook uit tot zaken die de nationale veiligheid (kunnen) raken. Cliënten die ons kantoor bellen of op een andere manier contact opnemen met een aan Prakken d'Oliveira verbonden advocaat, moeten er op kunnen rekenen dat zij dat kunnen doen zonder dat er door derden wordt meegeluisterd of –gelezen; of hun gesprekken nu de nationale veiligheid raken, of niet.

Het verschoningsrecht, en de daaraan gekoppelde geheimhoudingsplicht, zijn essentieel voor het beroep van advocaat. En ook voor het functioneren van de rechtsstaat. Advocaten vervullen in een democratische samenleving namelijk een fundamentele rol; een rol die zij volgens het Hof in Straatsburg slechts kunnen vervullen als zij hun cliënten kunnen garanderen dat de communicatie met hen vertrouwelijk is en blijft (EHRM, 6 december 2012, Michaud v. Frankrijk, 12323/11, par. 118).

Bij de totstandkoming van het hierboven al aangehaalde systeem van nummerherkenning overwoog de Nederlandse Orde van Advocaten onlangs nog dat het gewenst is dat ook met andere organisaties dan politie en justitie afspraken worden gemaakt over de invoering van een dergelijk systeem “om te voorkomen dat deze organisaties kennis kunnen nemen van de inhoud van

vertrouwelijke gesprekken" (Verordening op Nummerherkenning, inleidende overwegingen).

Door het direct of indirect inzetten van bijzondere bevoegdheden tegen advocaten van ons kantoor handelt de AIVD onrechtmatig, althans onbehoorlijk. Dit geldt niet alleen voor de bevoegdheden tot aftappen van telefoongesprekken, zoals uitgewerkt in art. 25 Wiv, maar voor alle bijzondere bevoegdheden waarmee een inbreuk op het verschoningsrecht van advocaten kan worden gemaakt.

Voorzover deze klacht niet reeds bij voorbaat door u gegrond wordt verklaard, verzoek ik u de Commissie van Toezicht te laten onderzoeken of en zo ja, hoe vaak tegen advocaten van mijn kantoor in het verleden bijzondere bevoegdheden zijn ingezet, waarbij uitdrukkelijk rekening moet worden gehouden met, dan wel onderscheid moet worden gemaakt tussen de hierboven door mij geschetste scenario's. Met andere woorden: zijn in het verleden aan mijn kantoor verbonden advocaten door de diensten als 'target' of 'non-target' aangemerkt? En zijn er toen jegens hen bevoegdheden uit de Wiv ingezet? En hoe vaak heeft de inzet van inlichtingenmethodieken tegen andere personen op *indirecte* wijze, dat wil zeggen: in de vorm van 'bijvangst', geleid tot een inbreuk op genoemd verschoningsrecht van aan mijn kantoor verbonden advocaten?

Ter voorkoming van verdere inbreuken, verzoek ik u - in ieder geval, op korte termijn - ook voor de AIVD een systeem van nummerherkenning in te voeren, waardoor het niet langer mogelijk is - zonder tussenkomst van een rechter - gesprekken van advocaten af te luisteren. (Desgewenst kan ik u een lijst doen toekomen van alle telefoonnummers die door deze advocaten van Prakken d'Oliveira *Human Rights Lawyers* voor hun werk gebruikt worden.)

Ik verzoek u deze klacht zo spoedig mogelijk in behandeling te nemen en mij van het verloop van de procedure op de hoogte te houden.

Met vriendelijke groet,

Michiel Pestman